

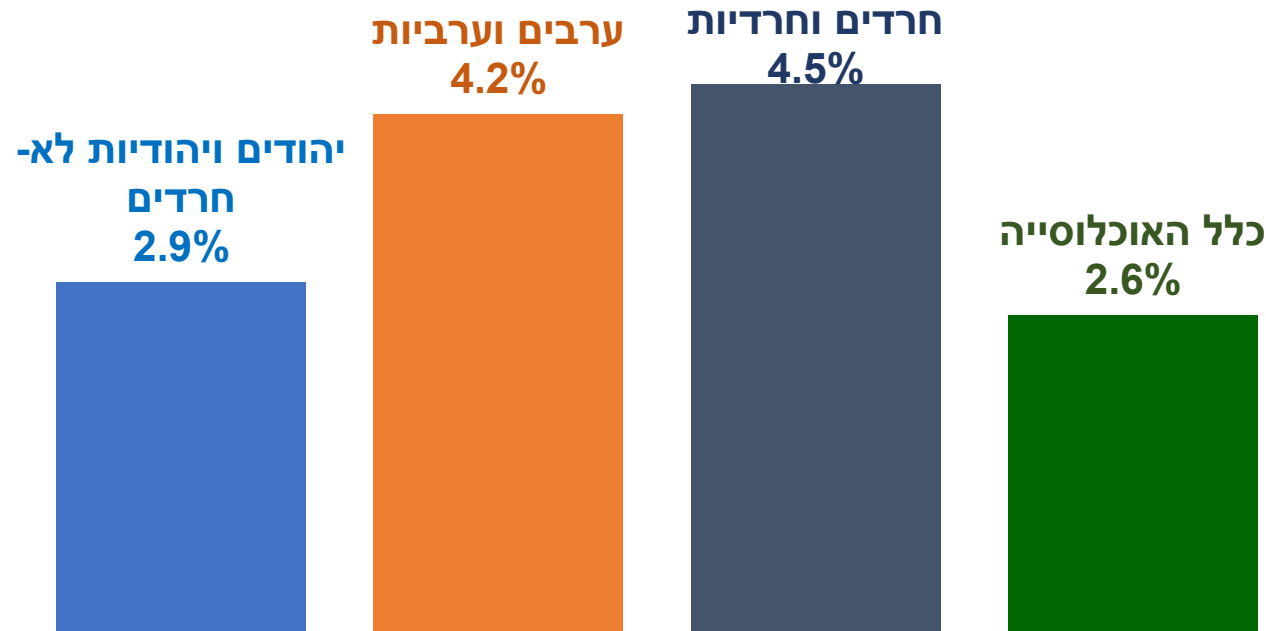
סכנות והזדמנויות בקידום כלכלי של החברה הערבית

פרופ' צביקה אקשטיין
ראש מכון אהרן למדיניות כלכלית
כנס מדיניות לקידום החברה הערבית, דצמבר 2024

ההכנסה מעבודה לנפש גדלה מ-2012 ל-2022 בקרב ערבים יותר מאשר בקרב יהודים לא חרדים

% שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש (גברים ונשים 25-44), 2012-2022

האם ניתן
לשמור את
שיעור
העלייה
בהכנסה
עד 2035?

- התמונה דומה גם עבור גילי 25-64
- שיעור הגידול בכלל האוכלוסייה נמוך עקב הגידול בחלקם של הערבים והחרדים באוכלוסייה
- התרומה של גברים ערבים לגידול בהכנסה מ-2012 ל-2022 היתה גדולה משל נשים
- התרומה של הגברים הערבים - בעיקר מעליית השכר של הלא משכילים (בעלי בגרות לכל היותר)
- התרומה של הנשים הערביות - בעיקר מעלייה בהשכלה

סכנות לקידום החברה הערבית

- יכולת הניהול הציבורי: ניהול רשויות מקומיות, מערכת החינוך, שירותים מקומיים, אפליה תקציבית ופיתוח כלכלי, קיצוץ בתוכנית 550 ויישומה היעיל בפועל
- מצוקת דיור חמורה ופערים משמעותיים בתשתיות ובתחבורה
- שיעור פשיעה עצום!
- שיעורים גבוהים של חוסר מעש בגילאים 18-24

**מצוקת הדיור, התחבורה והפשיעה הם משמעותיים
אך לא נתייחס אליהם במצגת זו**

**איך ניתן להמשיך את הגידול של 4%-5%
בהכנסה מעבודה לנפש בחברה הערבית?**

**האם מאפייני שוק העבודה של החברה הערבית
בערים המעורבות מהווים יעז מדיניות רצוי?**

תרחיש למדיניות 2026-2035: מה קורה אם החברה הערבית כולה מגיעה לתעסוקה ולרמת ההשכלה של החברה הערבית בערים המעורבות*?

- בערים המעורבות שיעור מועסקים ושיעור משכילים גבוה יותר
- השוואת שיעור התעסוקה וההשכלה של כלל החברה הערבית לזו שבערים מעורבות**:
 - תגדיל את שיעור הגברים הערבים בעלי השכלה על-תיכונית מ-25% ל-36% ואת תעסוקתם מ-79% ל-80%
 - תגדיל את שיעור הערביות בעלות השכלה על-תיכונית מ-39% ל-56% ואת תעסוקתן מ-49% ל-77%
- בהנחה של שכר בכל רמת השכלה ללא שינוי - התוצאה:
 - שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש של ערבים וערביות – 1.6%!
- בהנחה שבנוסף קצב העלייה בשכר של ערבים בכל רמת השכלה ימשיך כפי שעלה בעשור האחרון (עלייה בפריון העבודה) - התוצאה:
 - שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש של ערבים וערביות - 4.4%!

*הערים המעורבות אליהן אנו מתייחסים במצגת זו אינן כוללות את ירושלים, ומונות את חיפה, לוד, מעלות-תרשיחא, נווה שלום, נוף הגליל, עכו, רמלה ותל אביב-יפו.

** גילאים 25-44

המדיניות המשתמעת ל- 2035-2026

- **יש לחקור** בצורה מדויקת את התנאים של החברה הערבית בערים המעורבות שמאפשרים תעסוקה והשכלה גבוהות מזו של יתר החברה הערבית
- **השערות סבירות:**
 - **תושבי הערים המעורבות נחשפים בגיל צעיר לשפה העברית**, מערכת חינוך משופרת (?), **נגישות תחבורתית משופרת** וריבוי הזדמנויות לתעסוקה
 - **יעדי מדיניות תעסוקה והשכלה לכלל החברה הערבית ל 2035 (25-44):**
 - **נשים ערביות:** תעסוקה 77%; השכלה על תיכונית 56%
 - **גברים ערבים:** תעסוקה 80%; השכלה על תיכונית 36%
 - **תוכניות מעשיות להשוואת התנאים וההישגים ביישובים הערביים בכל ההיבטים לאלה שבערים המעורבות**

תרחיש אלטרנטיבי למדיניות 2026-2035: צמצום פערי תעסוקה בין יהודים לא חרדים לערבים

- השוואת שיעור התעסוקה של ערבים בכל רמת השכלה לזה של יהודים, ללא שינויים בשיעור המשכילים

- תגדיל את שיעור התעסוקה של גברים מ-79% ל-86% ושל נשים מ-49% ל-84%

- שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש של ערבים וערביות* – 1.6%

- שימור קצב העלייה בשכר של ערבים בכל רמת השכלה מהעשור האחרון יזניק את השינוי ל-4.7%

* בהנחה של שכר בכל רמת השכלה ללא שינוי

התרומה של החברה הערבית לצמיחה משמעותית מאוד עקב חלקה הגדול באוכלוסייה

- אם אין שינוי בהשכלה, בתעסוקה ובשכר של אף קבוצת אוכלוסייה ההכנסה מעבודה לנפש במשק עד שנת 2035 תרד ב-0.4% בשנה
- סגירת פערים בתעסוקה, בהשכלה ובשכר בין ערבים לבין יהודים לא חרדים תעלה את ההכנסה מעבודה לנפש במשק עד שנת 2035 ב-0.8% בשנה

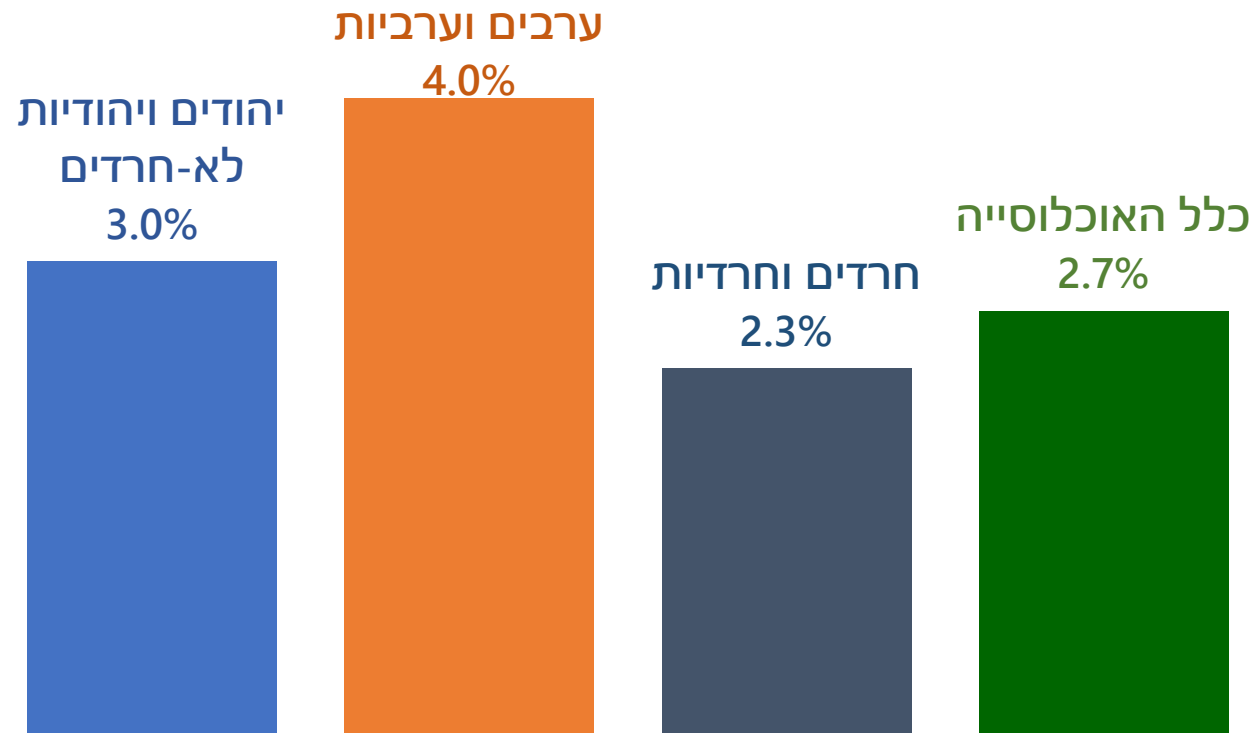
מה עוד יש לעשות כדי שזה יקרה?

- שיפור החינוך עד גיל 18, מיומנויות וכישורים רכים, חיזוק אוריינות בשפה העברית, אבחון, ייעוץ והכוונה, שנות מעבר ומכינות, התאמת הכשרות מקצועיות וטכנולוגיות לביקושים
- הגדלה ניכרת של התעסוקה בקרב נשים לא-משכילות
- הגדלת היצע ההזדמנויות לתעסוקה איכותית, בדגש לפריפריה - נגישות תחבורתית (תחנות רכבת)
- בניית יחסי אמון בין עובדים ערבים ליהודים
- התאמה אזורית של כלל הצעדים
- **יש לפתור את בעיות הדיור, התשתיות התחבורתיות והפשיעה!**

נספחים

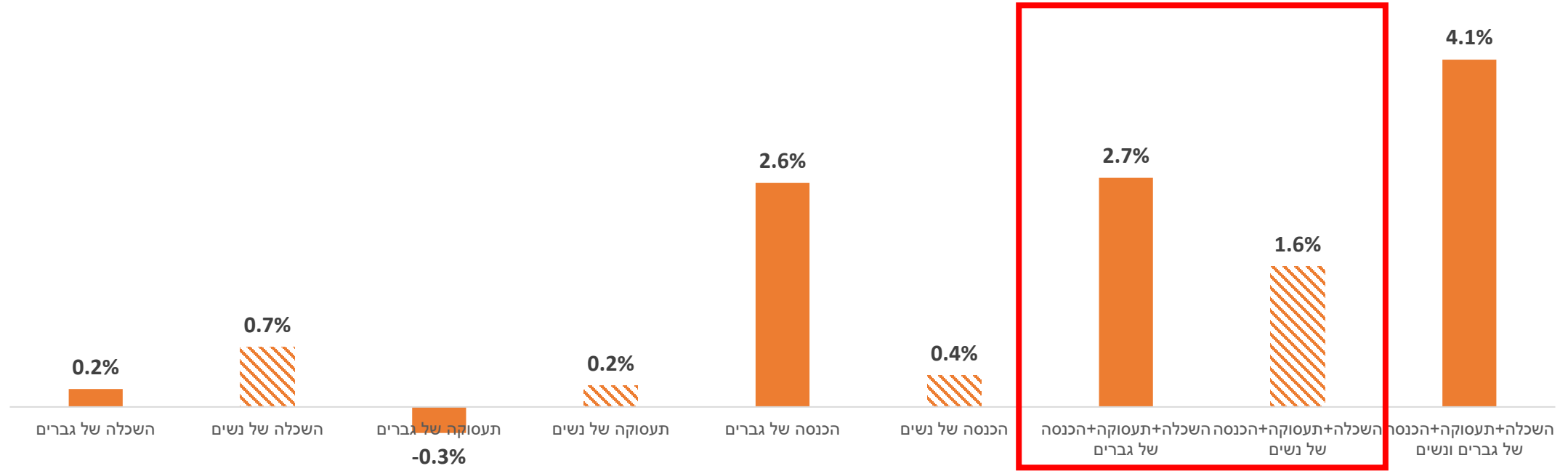
גם בגילי 25-64 ההכנסה מעבודה לנפש גדלה בקרב ערבים יותר מאשר בקרב יהודים לא חרדים

% שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש (גברים ונשים), 2012-2022

התרומה של גברים לגידול בהכנסה מ-2012 ל-2022 היתה גדולה יותר משל נשים

% שינוי שנתי בהכנסה מעבודה לנפש של ערבים (גברים ונשים), 2012-2022

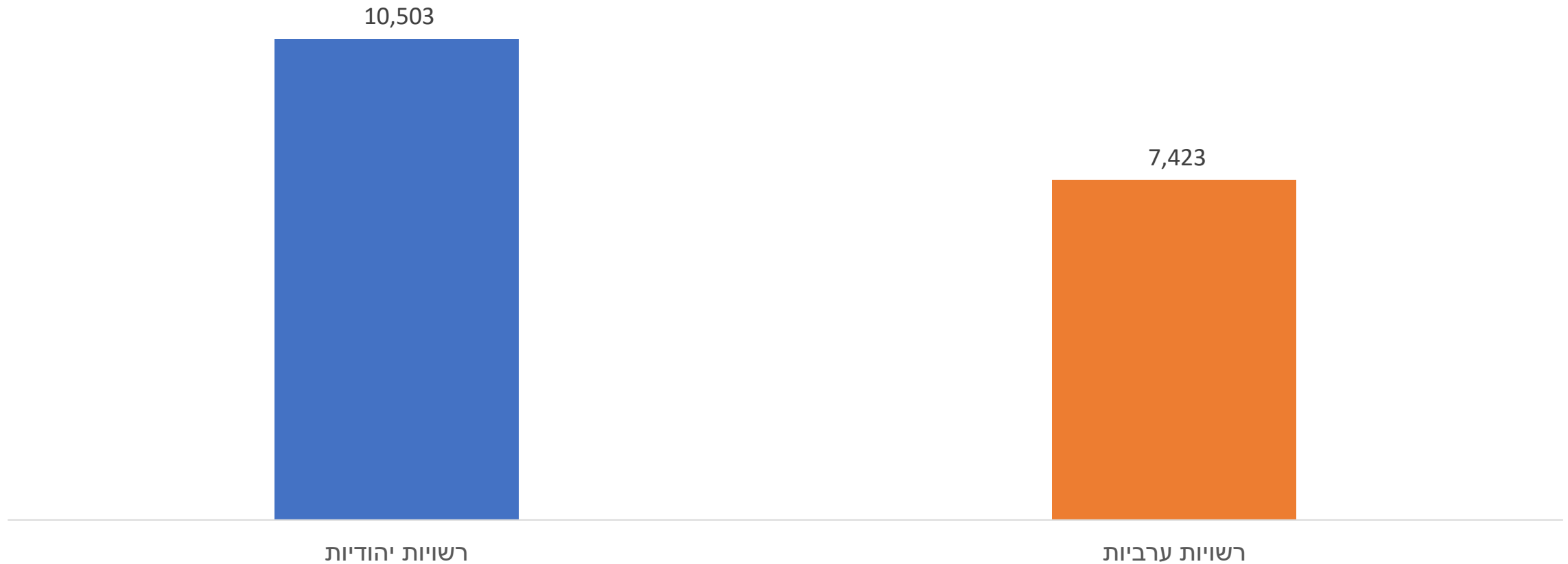
- התרומה של הגברים - הגדולה ביותר מעלייה בהכנסה של מועסקים בתוך כל רמת השכלה, בעיקר של הלא משכילים (בעלי בגרות לכל היותר)
- התרומה של הנשים - הגדולה ביותר מעלייה בהשכלה

גילי 25-44, גברים ונשים. אחוז השינוי השנתי 2012-2022 בהכנסה חודשית מעבודה, כולל אפס לפרטים שאין להם הכנסה מעבודה. כל עמודה מייצגת [תרחיש](#) שבו אנחנו משנים רק את אחד ה"מימדים" (התפלגות ההשכלה, שיעור התעסוקה בכל רמת השכלה, ההכנסה מעבודה של המעסקים בכל רמת השכלה) מ-2012 ל-2022, ומקבעים את כל האחרים ב-2012. מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקרי כוח אדם וסקרי הכנסות והוצאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

פער של 29% בהוצאה לנפש בין רשויות יהודיות לערביות

הוצאה ממוצעת לנפש ברשויות מקומיות בשקלים, 2012-2022

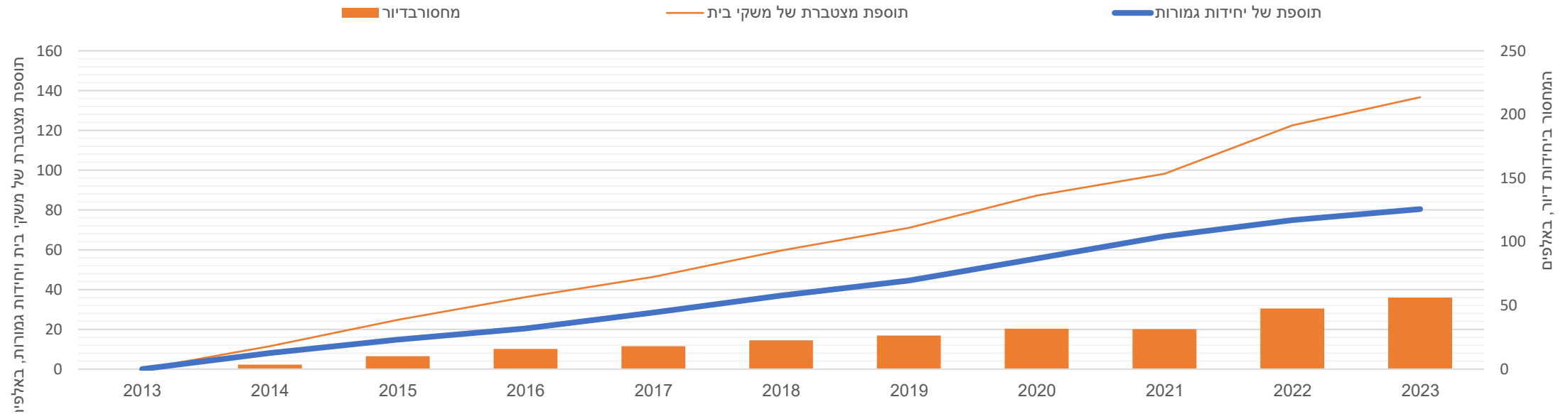
רשות מקומית הוגדרה כיהודית או ערבית אם 80% מתושביה היו יהודים או ערבים (לא כולל ערים מעורבות)

הממוצע משוקלל לפי מספר התושבים ברשות
מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מצוקת הדיור בחברה הערבית

התפתחות מלאי הדירות ביחס למשקי הבית בחברה הערבית, 2013-2023

- בעשור האחרון (2013-2023) תוספת משקי הבית גדולה ב-50,000 מתוספת יחידות הדיור (כ-80 אלף דירות בעוד מספר משקי הבית גדל ב-137 אלף)
- הסיבה – מחסור באישורי בנייה

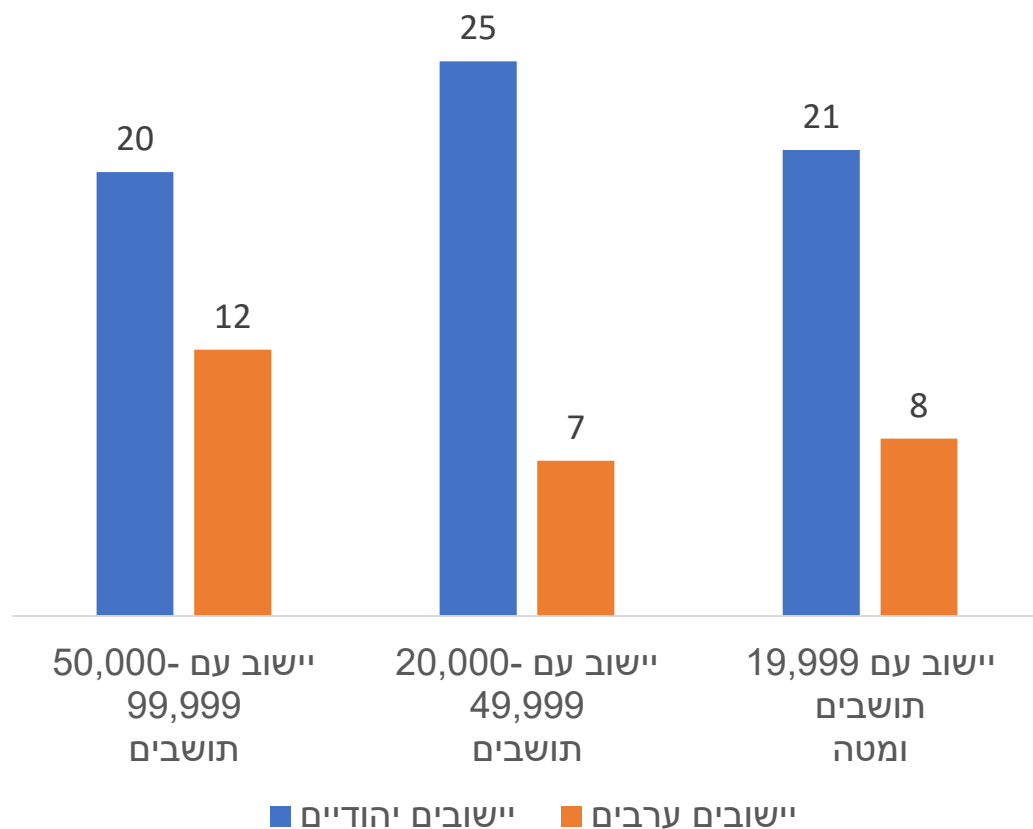
דירות ביישובים ערביים ומעורבים (לוד, חיפה, מעלות תרשיחא, נוף הגליל, עכו, רמלה)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

נגישות תחבורתית נמוכה למקומות תעסוקה

מספר נסיעות יומיות בתחבורה ציבורית לאלף נפש לפי
גודל יישוב, 2016

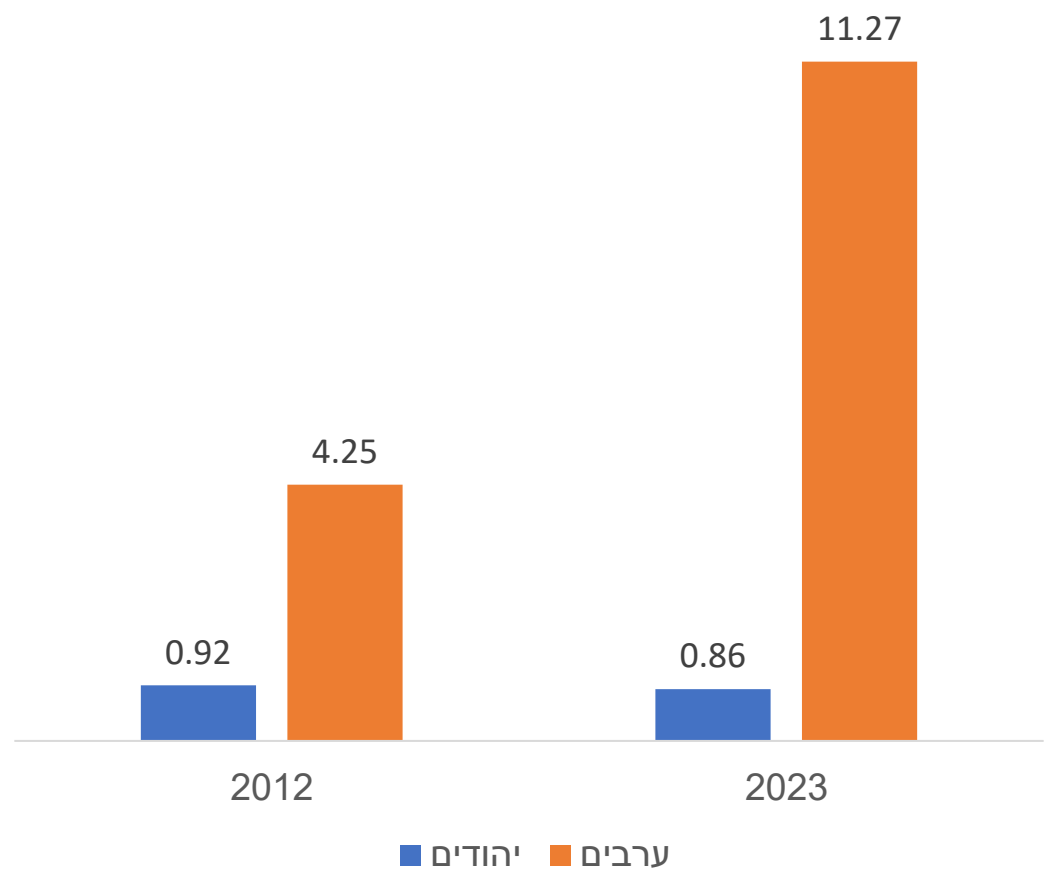

- רמת השירות בתחבורה ציבורית ביישובים ערביים נמוכה בהשוואה ליישובים יהודיים, בכל גודל יישוב
- אין תחנות רכבת פעילות בתוך יישובים ערביים בישראל
מתוך 71 תחנות הרכבת הקיימות בארץ, 0 ממוקמות ביישוב ערבי

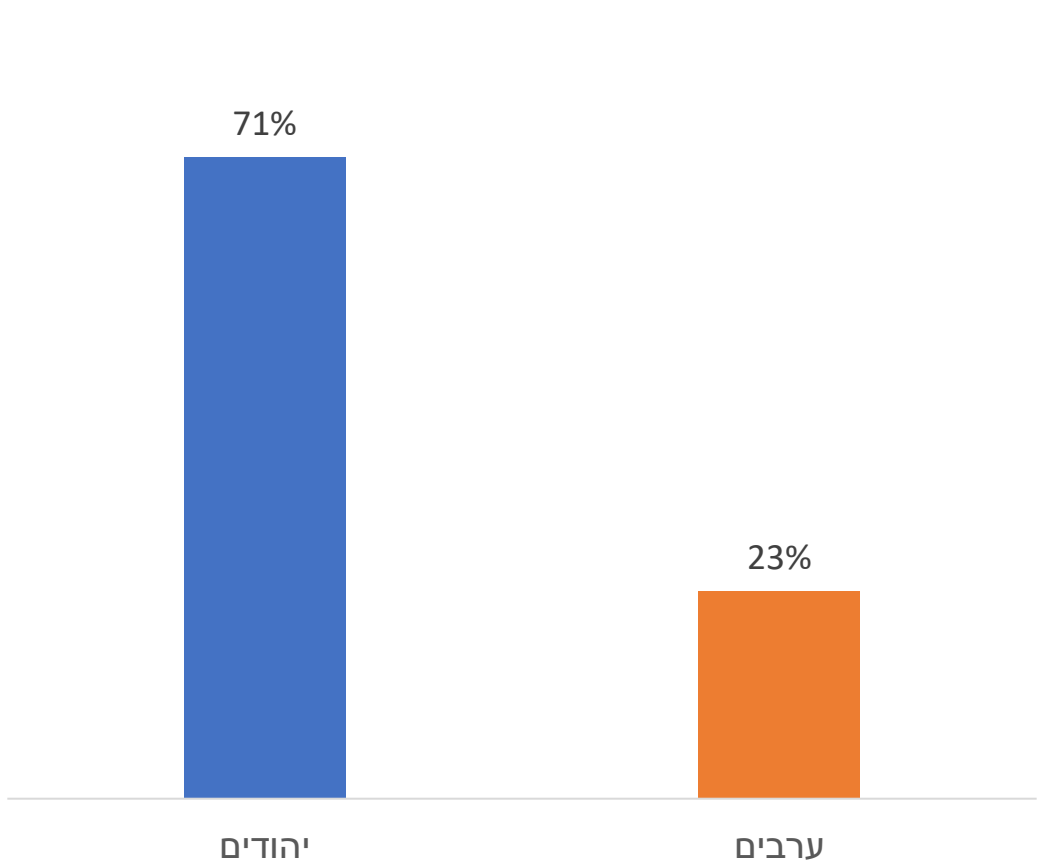
מקור: משרד התחבורה

שיעור מקרי הרצח בחברה הערבית קפץ פי 2.7 בתוך עשור, אך הם מטופלים פחות מאשר בחברה היהודית

שיעור מקרי הרצח ל-100,000 נפשות, 2012 לעומת 2023

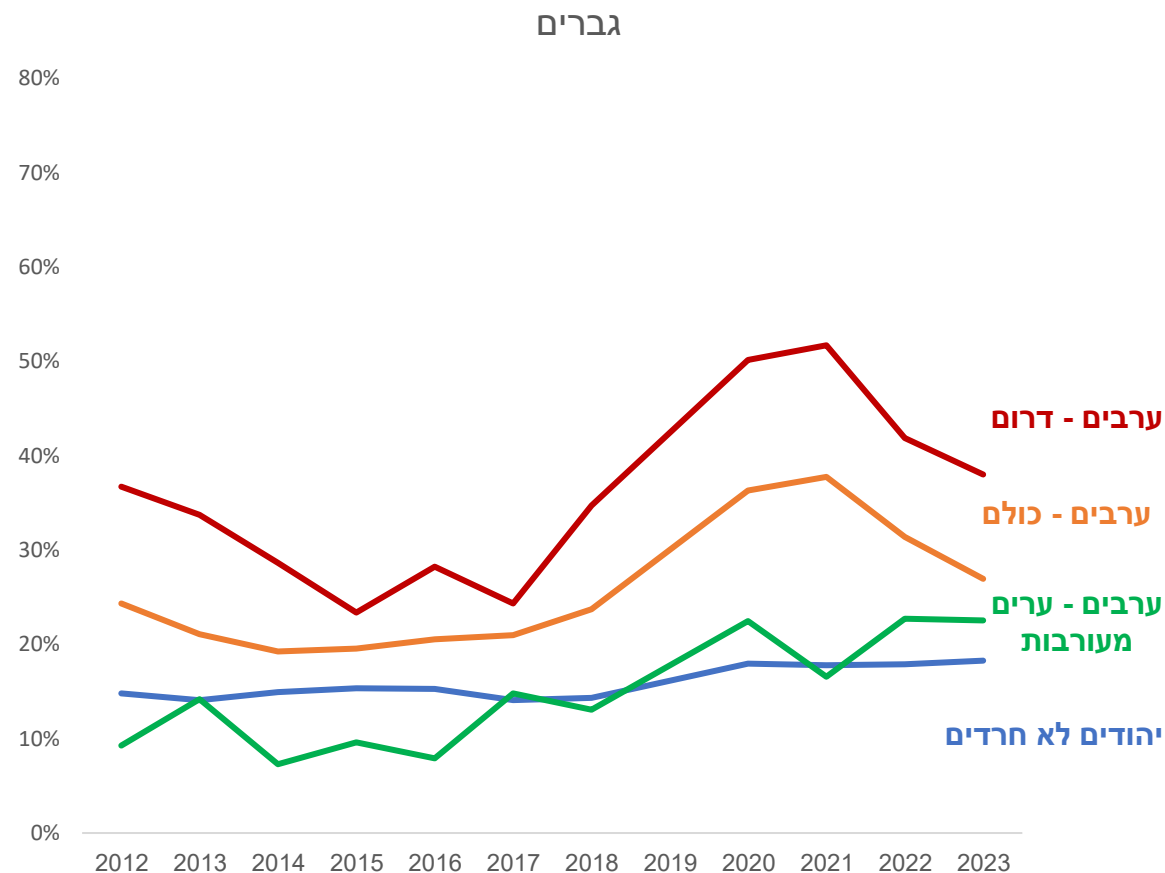
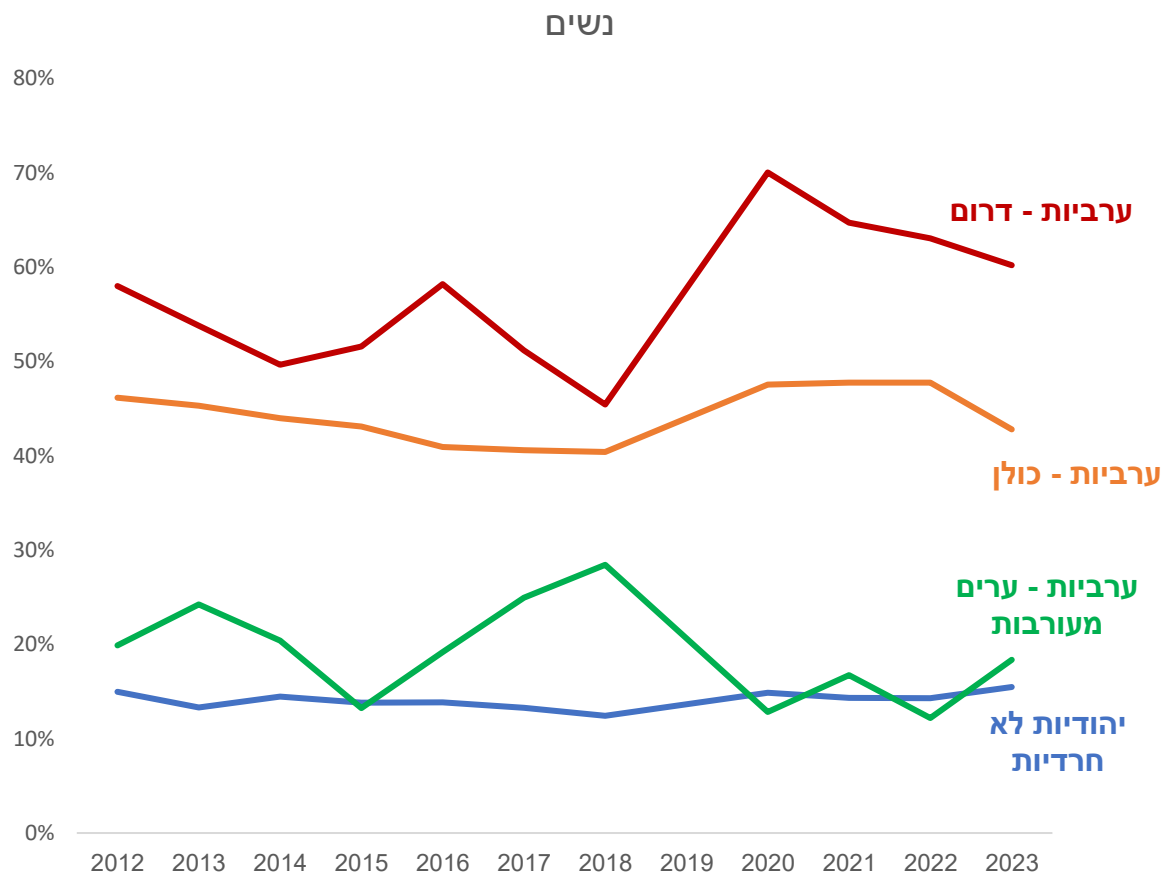

שיעור כתבי האישום מתוך מקרי רצח, 2022

חוסר המעש של צעירים ערבים (18-24) בערים המעורבות דומה לזה של יהודים

חוסר מעש של נשים וגברים בגילי 18-24 בישראל לפי קבוצות אוכלוסייה, 2012-2023

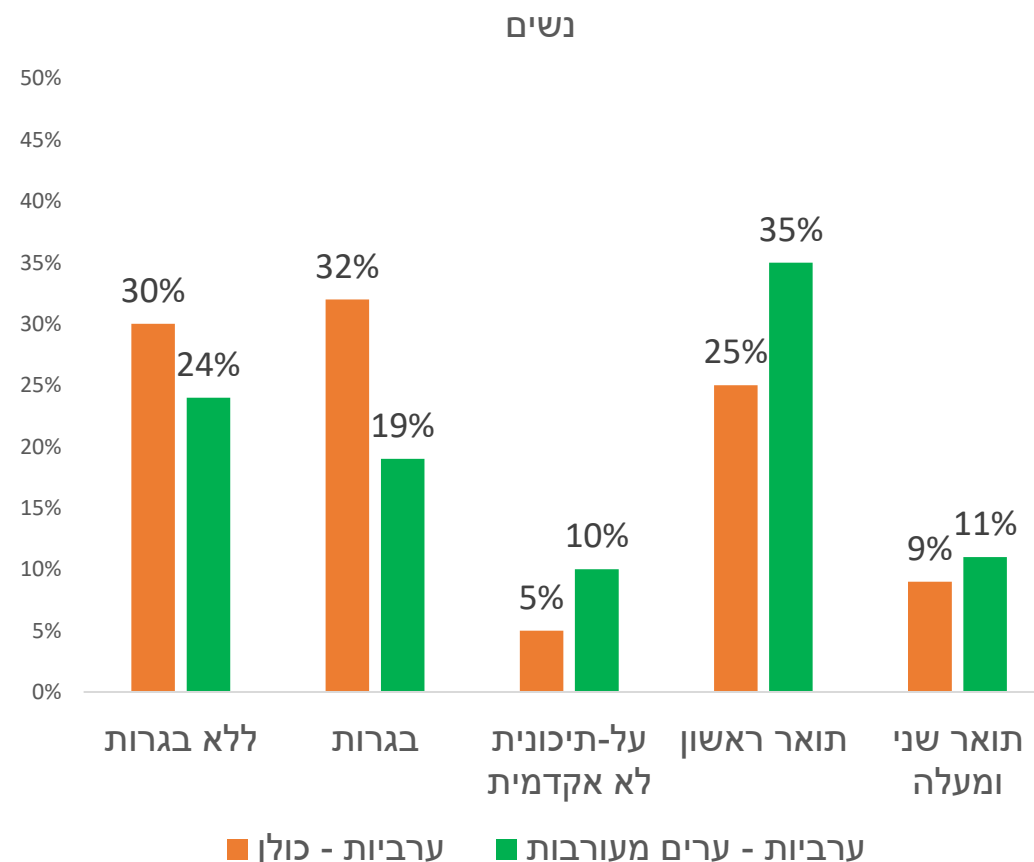
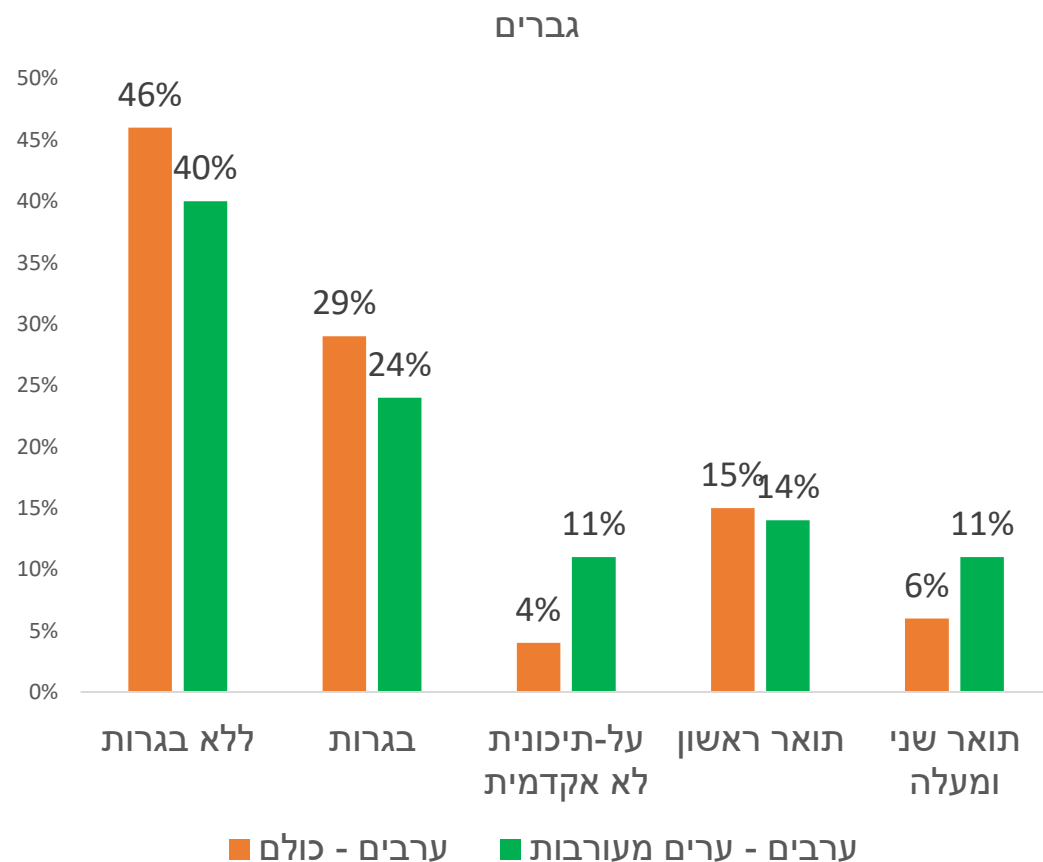

הנתונים מתייחסים לשיעור בני 18-24 שאינם עובדים או לומדים הערים המעורבות אליהן אנו מתייחסים במצגת זו אינן כוללות את ירושלים, ומונות את חיפה, לוד, מעלות-תרשיחא, נווה שלום, נוף הגליל, עכו, רמלה ותל אביב-יפו. מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקרי כוח אדם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

לערבים בערים המעורבות שיעור משכילים גבוה יותר

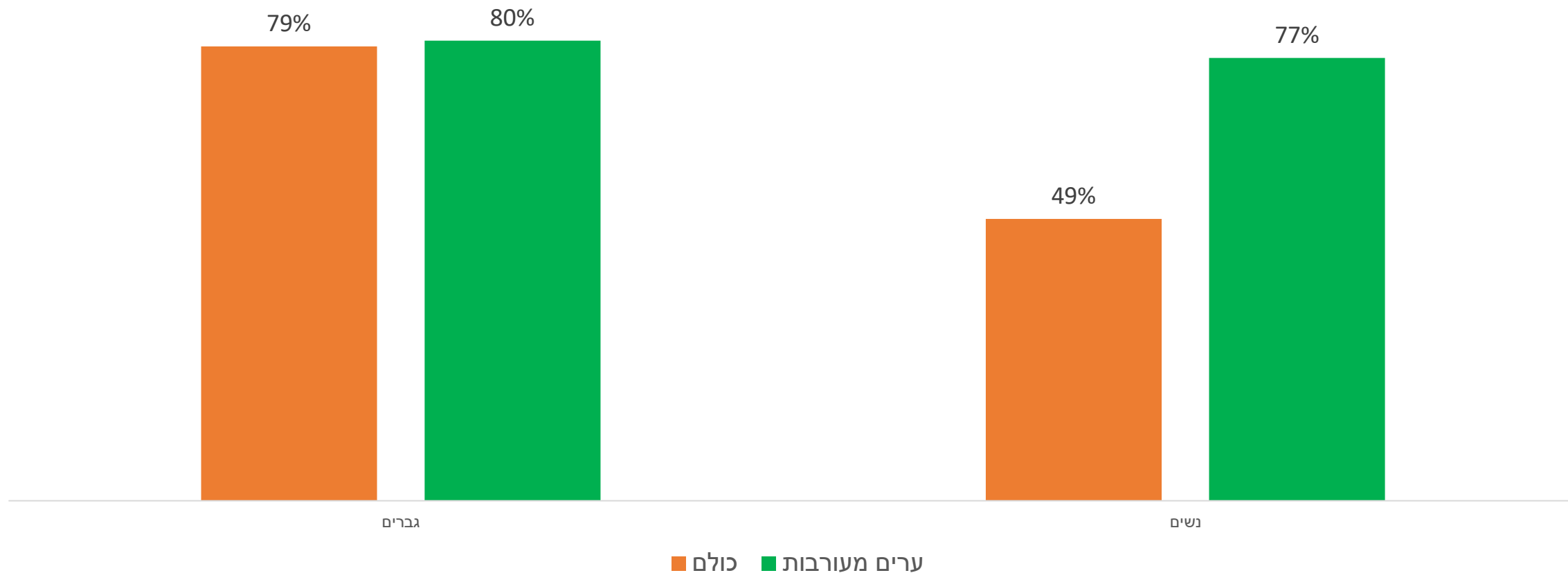
התפלגות התעודה הגבוהה ביותר בקרב ערבים לפי אזור מגורים, גילי 25-44, 2022

הערבים המעורבות אליהן אנו מתייחסים במצגת זו אינן כוללות את ירושלים, ומונות את חיפה, לוד, מעלות-תרשיחא, נווה שלום, נוף הגליל, עכו, רמלה ותל אביב-יפו.
מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקרי כוח אדם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

לערכים בערים המעורבות שיעור תעסוקת נשים גבוה יותר

שיעור תעסוקה של ערבים לפי אזור מגורים, גילי 25-44, 2022

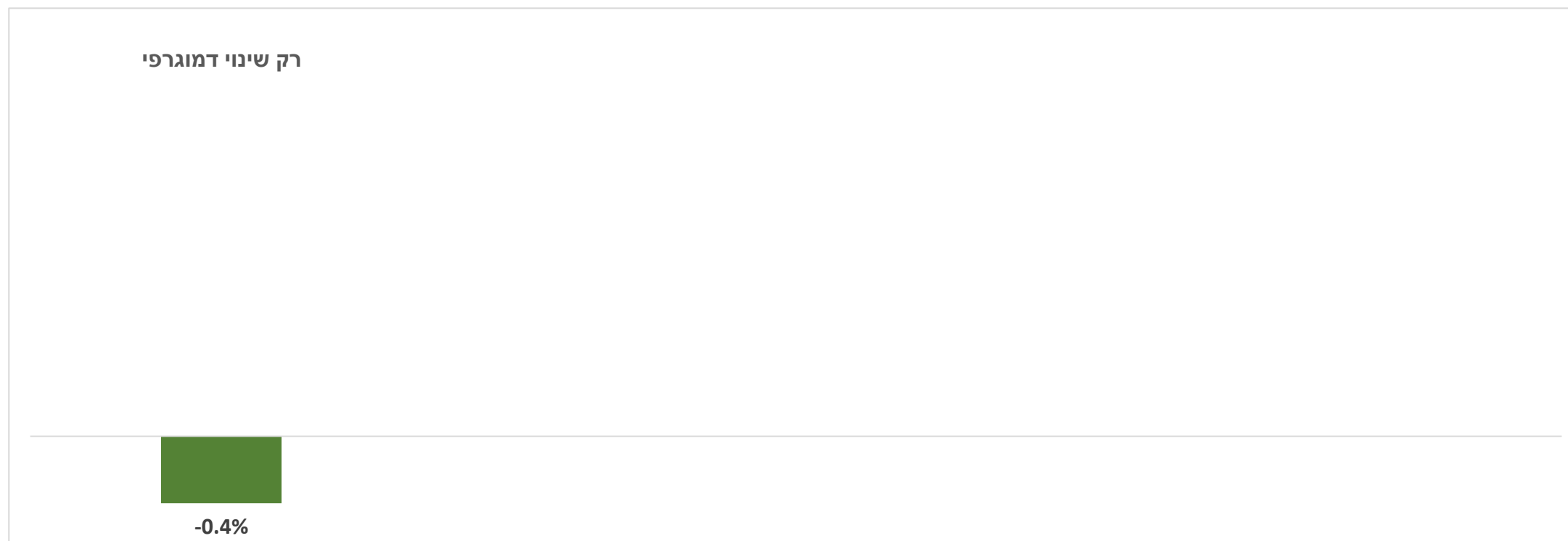
הערבים המעורבות אליהן אנו מתייחסים במצגת זו אינן כוללות את ירושלים, ומונות את חיפה, לוד, מעלות-תרשיחא, נווה שלום, נוף הגליל, עכו, רמלה ותל אביב-יפו.

מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקרי כוח אדם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

סכנה – תעסוקה ושכר כפי שהם

% שינוי שנתי בהכנסה מעבודה "לנפש" (כולל אפסים) של כלל האוכלוסייה 25-44, 2022-2035 (~ צמיחה לנפש)

- תוצאה של עלייה בחלק היחסי של ערבים וערביות מ-21% ל-24% ושל חרדים וחרדיות מ-11% ל-16%

גילי 25–44, גברים ונשים. אחוז השינוי השנתי 2022-2035 בהכנסה חודשית מעבודה, כולל אפס לפרטים שאין להם הכנסה מעבודה.

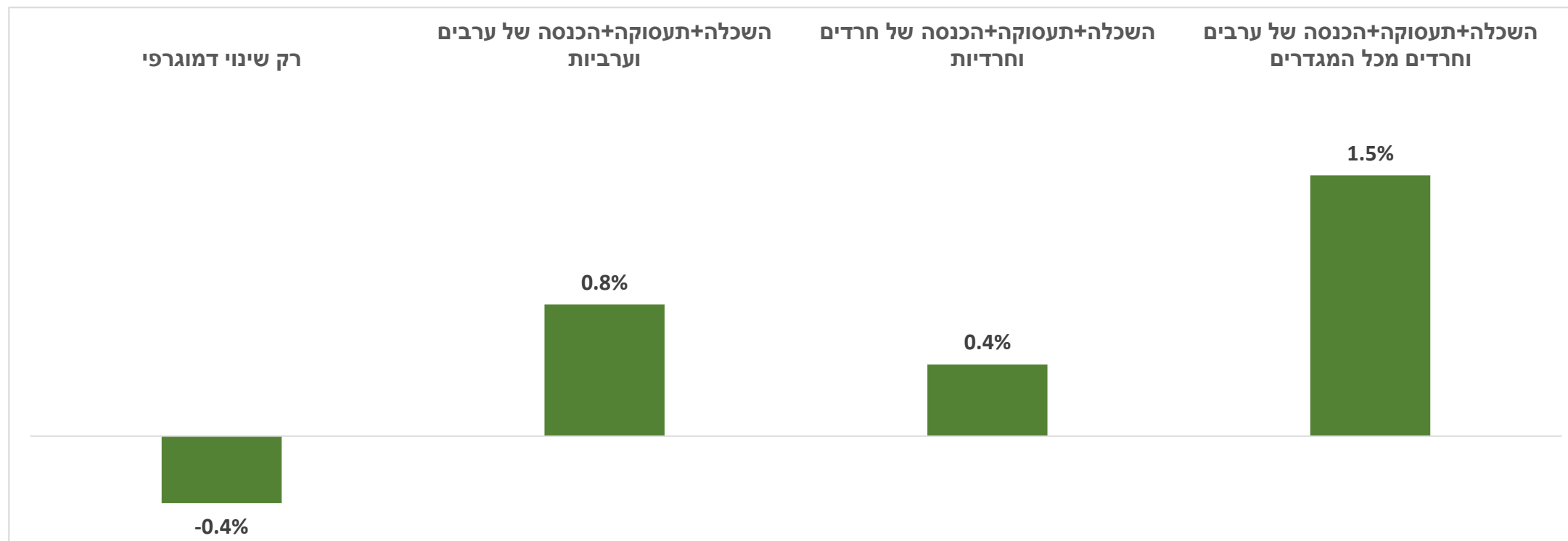
כל עמודה מייצגת תרחיש שבו אנחנו סוגרים את כלל הפערים (התפלגות ההשכלה, שיעור התעסוקה בכל רמת השכלה, ההכנסה מעבודה של המועסקים בכל רמת השכלה) ריק

לאחת האוכלוסיות, מקבעים את כל האחרות ב-2022, ובהתאם להתפלגות האוכלוסייה ב-2035.

מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקרי כוח אדם וסקרי הכנסות והוצאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הזדמנות – סגירת פערים

% שינוי שנתי בהכנסה מעבודה "לנפש" (כולל אפסים) של כלל האוכלוסייה 25-44, 2022-2035 (~ צמיחה לנפש)

גילי 25–44, גברים ונשים. אחוז השינוי השנתי 2022-2035 בהכנסה חודשית מעבודה, כולל אפס לפרטים שאין להם הכנסה מעבודה. כל עמודה מייצגת תרחיש שבו אנחנו סוגרים את כלל הפערים (התפלגות ההשכלה, שיעור התעסוקה בכל רמת השכלה, ההכנסה מעבודה של המועסקים בכל רמת השכלה) רק לאחת האוכלוסיות, מקבעים את כל האחרות ב-2022, ובהתאם להתפלגות האוכלוסייה ב-2035. מקור: עיבודי החוקרים במכון אהרן לנתוני סקר כוח אדם וסקרי הכנסות והוצאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.